

Κώστας Μαραγιάννης φιλόλογος

Παρουσίαση του βιβλίου του Κώστα Μαρίνου "Αποκουρίτες Αγωνιστές του '21" από το φιλόλογο κ Κώστα Μαραγιάννη
Αργυρό Πηγάδι 21 Αυγούστου 2004

Κυρίες και κύριοι

Θέλω να ευχαριστήσω το Σύνδεσμο των Αργυροπηγαδιτών και τον πρόεδρο, αγαπητό συνάδελφο κ. Γιώργο Κωνσταντινίδη για την τιμή που μου έκανε να μου αναθέσει να μιλήσω στη σημερινή εκδήλωση και να παρουσιάσω το βιβλίο « Αποκουρίτες Αγωνιστές του '21» του συναδέλφου δασκάλου και συγγραφέα κ. Κώστα Μαρίνου.

Αποτελεί, επίσης, ιδιαίτερη τιμή για μένα το γεγονός ότι βρίσκομαι στο ίδιο βήμα, για πρώτη φορά, με τον καθηγητή μου στο Πανεπιστήμιο, το συμπατριώτη μας Τάσο Μπουγά, τη μεγάλη αυτή μορφή των γραμμάτων, τον καταξιωμένο πανεπιστημιακό δάσκαλο, τον επιστήμονα, το φιλόσοφο με τη μεγάλη επιστημονική κατάρτιση, την καθαρή και βαθιά σκέψη, που απ' τη διδασκαλία του, τις σημειώσεις του, τα βιβλία του, πήρα τα πρώτα εφόδια για την πνευματική μου συγκρότηση, όταν ως φοιτητής ξεκίνησα κι εγώ το δικό μου δύσκολο αγώνα των σπουδών προερχόμενος από φτώχη, αγροτική οικογένεια. Θέλω να τον ευχαριστήσω δημόσια για όλα αυτά που προσέφερε ως δάσκαλος και για όλα αυτά που προσέφερε και συνεχίζει να προσφέρει στην Παιδεία, τον Πολιτισμό και τον Τόπο μας.

Ο Κώστας Μαρίνος αποτελεί το πρότυπο του πνευματικού ανθρώπου, του ενεργού πολίτη, που δεν αρκείται στις επαγγελματικές και οικογενειακές του ασχολίες και δραστηριότητες, αλλά δίνει ένα δυναμικό παρόν στα πολιτικά και πολιτιστικά δρώμενα του τόπου του, με τη δράση του στο Σύλλογο των Δρυμωνιωτών, την αρθρογραφία του στην εφημερίδα «Ο Δρυμώνας» και σε άλλα έντυπα της ευρύτερης περιοχής του Θέρμου.

Ως ώριμος καρπός και καταστάλαγμα αυτής της πολυετούς ενασχόλησης, ήρθε το βιβλίο «Αποκουρίτες Αγωνιστές του '21» - έρευνα στα αρχεία του Αγώνα.

Έχω να επισημάνω ότι την κυριαρχία των οπτικοακουστικών μέσων συνόδευσε και μια βιομηχανία εκδόσεων βιβλίων. Κάθε μήνα εκδίδονται δεκάδες βιβλία. Όμως το έργο του Κώστα Μαρίνου δεν είναι κάτι το κοινό και συνηθισμένο. Πρόκειται για ένα βιβλίο με καθαρά ιστορικό περιεχόμενο, για μια υπεύθυνη και ιστορικά τεκμηριωμένη δουλειά, με βάση τα ιστορικά στοιχεία του αγώνα, που φέρνει στην επιφάνεια, μέσα από τα ονόματα των 270 Αποκουριτών Αγωνιστών, τη ζωή και τη δράση τους που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στον κρίσιμο εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του '21 που έδωσε ο λαός μας για την ελευθερία.

Πρόκειται για αντικειμενική καταγραφή της τοπικής μας ιστορίας, ένα χρήσιμο αγκωνάρι, όπως ο ίδιος τονίζει στον πρόλογό του, στο οικοδόμημα της τοπικής μας ιστορίας. Και ο ιστορικός του μέλλοντος θα αξιοποιήσει όλα αυτά τα στοιχεία και θα καταγράψει συνολικά την τοπική μας ιστορία που θα αποτελέσει ένα πολύτιμο υλικό μελέτης για τη νεολαία και τις επόμενες γενιές και θα συμβάλει στη διατήρηση της εθνικής μας ταυτότητας και στην τόνωση της εθνικής μας συνείδησης, μακριά από τοπικισμούς και επικίνδυνους εθνικισμούς.

Γιατί πρώτοι οι Αρχαίοι διέγνωσαν τη μεγάλη σημασία που έχει η μελέτη της ιστορίας για ένα λαό. «Όλβιος έστιν όστις έσχε μάθησιν ιστορίας» τονίζει ο Ευριπίδης, δηλαδή είναι ευτυχισμένος αυτός που παίρνει μαθήματα από την ιστορία. Γιατί η ιστορία είναι ο καθρέφτης του παρελθόντος, διδάσκει, προβληματίζει, παραδειγματίζει, οδηγεί στην αποφυγή των λαθών στο μέλλον.

Έχοντας λοιπόν κι εμείς σήμερα την ανάγκη μελέτης και γνώσης της ιστορίας μας, πρώτα της τοπικής μας ιστορίας, βρίσκουμε μέσα από το βιβλίο του Κώστα Μαρίνου, τα στοιχεία εκείνα που συνθέτουν την πραγματική, την αντικειμενική ιστορία, που δεν επηρεάζεται από συναισθηματικές παρορμήσεις και δεν γράφεται με βάση ιδεολογήματα, μύθους και σκοπιμότητες.

Γιατί, συνήθως η ιστορία, γράφεται από τους νικητές και έχει πάρα πολλά στοιχεία έπαρσης και εθνικής αλαζονείας με τη γνωστή τακτική υπερτονισμού γεγονότων και πολιτισμών και με παράλληλη αποσιώπηση ή υποβάθμιση των άλλων πολιτισμών.

Θεωρώ τις πρώτες 80 περίπου σελίδες του βιβλίου, που καταγράφονται ως εισαγωγή, ως πολύ σημαντικές, γιατί ο Μαρίνος με μια θουκυδίδεια αντικειμενικότητα παρουσιάζει και καταγράφει τις διεργασίες που

προηγήθηκαν και προετοίμασαν το έδαφος για τη μεγάλη επανάσταση του 1821. Γιατί, καμιά επανάσταση δεν ξεκινά ξαφνικά, αν δεν προετοιμαστεί ιδεολογικά και αν δεν πειστούν οι πολίτες για την αναγκαιότητά της.

Η κάθε σελίδα συνοδεύεται από πολλές παραπομπές που τεκμηριώνουν τα ιστορικά γεγονότα, δικαιολογούν τη μια ή την άλλη επιλογή, φωτίζουν κυριολεκτικά τον αναγνώστη και ουσιαστικά αποτελούν ένα ξεχωριστό βιβλίο που είναι αναπόσπαστα δεμένο με το υπόλοιπο ιστορικό υλικό.

Στην εκτενή, λοιπόν, εισαγωγή περιλαμβάνονται σημαντικά ιστορικά στοιχεία για το Απόκουρο, που είναι ιστορικός και γεωγραφικός όρος, τους Αποκουρίτες και τους Αιτωλούς. Παράλληλα γίνεται μια σύντομη αναδρομή στην ιστορία της Αρχαίας Αιτωλικής Συμπολιτείας και στο ρόλο του Θέρμου, της πρωτεύουσας της Αιτωλικής Συμπολιτείας.

Περνά όμως γρήγορα στο βασικό ερώτημα: πότε το Απόκουρο, αλλά και η υπόλοιπη Δυτική Στερεά περιήλθε στην τουρκική κυριαρχία. Η απάντηση είναι ότι το 1449, δηλαδή, πριν την άλωση της Κωνσταντινούπολης, υποδουλώθηκε η Δυτική Ελλάδα και το Απόκουρο. Μάλιστα, το Απόκουρο, μετά την υποταγή του στους Τούρκους, απέκτησε δικό του όνομα και δική του νομική – διοικητική υπόσταση. Ήταν ένα από τα πέντε βιλαέτια (επαρχίες) του δημοτικού τραγουδιού στα οποία χωρίστηκε η Δυτική Ελλάδα. «Να μουν πουλί να πέταγα να πήγαινα τ' αφήλου ν' αγνάντευα το Κάρλελι το δόλιο Μεσολόγγι». Τα άλλα ήταν ο Ζυγός, ο Βλοχός, ο Βάλτος και το Ξηρόμερο.

Μετά το 1835 το Απόκουρο αποτελούσε αυτοτελή επαρχία με τρεις δήμους: Παμφίας, Ταξιαρχίδος και Αμβρακίας.

Το 1841 ο δήμος Ταξιαρχίδος ενσωματώθηκε στο δήμο Παμφίας, ενώ το Απόκουρο μαζί με την περιοχή Αγρινίου, συναποτέλεσαν την επαρχία Τριχωνίδος με 4 δήμους: Αγρινίου, Θέρμου (με έδρα την Παραβόλα), Παμφίας και Αμβρακίας. Τέλος με τις πρόσφατες ανακατατάξεις, το Απόκουρο συμπίπτει σχεδόν με το σημερινό δήμο Θέρμου.

Αναφέρεται ο Κώστας Μαρίνος και στους απηνείς διωγμούς που υπέστη ο Ελληνισμός από τον τέταρτο ως τον έβδομο αιώνα. Τότε που πυρπολήθηκε από φανατικούς χριστιανούς η βιβλιοθήκη της Αντιόχειας και η μοναδική στον κόσμο βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας.

Η αντιπαλότητα με τη δυτική εκκλησία οδήγησε το Οικουμενικό Πατριαρχείο να ερμηνεύσει την υποταγή στους Τούρκους ως «θεόθεν προερχόμενη, αναπόφευκτη και ψυχοσωτήρια δοκιμασία» και να θεωρήσει τη νομιμοφροσύνη προς το σουλτάνο πράξη θεάρεστη» σελ. 23.

Κάνει μια αντικειμενική θεώρηση του ζητήματος των εξισλαμισμών επισημαίνοντας ότι ο εξισλαμισμός κυρίως εφαρμόστηκε το 1260 -1460, δηλαδή δυο αιώνες πριν την κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης, ενώ μετά την άλωση, οι βίαιοι εξισλαμισμοί αραίωσαν ή και έπαυσαν εντελώς. Βέβαια η οθωμανική αυτοκρατορία δεν απαγόρευε την εκούσια προσέλευση στο Ισλάμ. Όμως η έμμεση βία που ασκούσαν οι διάφοροι οθωμανοί τοπάρχες, οι εξοντωτικές φορολογίες και οι κάθε μορφής αυθαιρεσίες, έφερναν τους πληθυσμούς σε απόγνωση και αποζητούσαν τη λύτρωση στην αλλαξοπιστία. (Σελ. 26). Δηλαδή, η μεταστροφή στο Ισλάμ ήταν αποτέλεσμα των οικονομικών και νομικών προνομίων που εξασφαλιζόνταν.

Στον τομέα της γλώσσας ακολουθήθηκε μια φυσιολογική πορεία εξέλιξης, γιατί η τουρκική εξουσία ούτε να εξισλαμίσει τους υπηκόους της επεδίωξε, ούτε να τους εκτουρκίσει. Δέχτηκε, η γλώσσα, τις αλληλεπιδράσεις εξαιτίας του συγχρωτισμού πολλών λαών και διαμορφώθηκε η διγλωσσία: η λόγια γλώσσα και η κοινή ή δημοτική.

Η Παιδεία όμως άρχισε να παρακμάζει πολύ πριν την τουρκική κατάκτηση, ακολουθώντας την παρακμή της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Οι λόγιοι μετακινήθηκαν προς τη Δύση της πρώιμης Αναγέννησης αναζητώντας προσφορότερο έδαφος κι ευνοϊκότερες συνθήκες για να ασκήσουν τις δραστηριότητές τους. Δεν έλειψαν μόνο οι δάσκαλοι, αλλά και οι μαθητές.

Βέβαια, οι συνθήκες επιδεινώθηκαν με την κατάκτηση. Οι γνώσεις και οι δεξιότητες των λογίων έμειναν στα αζήτητα. Η Εκκλησία, η μόνη οργανωμένη ομάδα που θα μπορούσε να τους χρησιμοποιήσει κάλυπτε χωρίς πολλές απαιτήσεις τις ανάγκες της σε προσωπικό γεγονός που έκανε τον Ευγένιο Γιαννούλη να γράψει το ΙΖ αιώνα: «Σπάνιον τι χρήμα νυν ο ιερέυς και ο απλών γραμμάτων γνώσιν έχων».

Η οθωμανική εξουσία απ' τη μεριά της, αδιαφόρησε για την πνευματική κατάρτιση των υπηκόων της. Ούτε τους επέβαλε μια εκπαίδευση που θα εξυπηρετούσε δικούς της σκοπούς, ούτε τους απαγόρευσε να εκπαιδεύονται όπως ήθελαν.

Σ' όλο το διάστημα της τουρκοκρατίας δεν έπαψαν να λειτουργούν σχολεία. Το διάστημα 1500 -1820 ιδρύθηκαν μέσα στην τουρκική επικράτεια 28 σχολεία Ανωτέρων Γραμμάτων.

Η εφεύρεση της τυπογραφίας στα μέσα του 15^{ου} αιώνα έκανε πιο εύκολη την έκδοση βιβλίων σε συνδυασμό με την οικονομική άνοδο του ελληνισμού το 18^ο αιώνα και ειδικά μετά τη ρωσοτουρκική συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή το 1774 και τις ευνοϊκές για την ελληνική ναυσιπλοΐα ρυθμίσεις που περιλάμβανε.

Ο Κώστας Μαρίνος αναφέρεται και στα κρυφά σχολεία που η πρώτη αναφορά σ' αυτά γίνεται το 1822. Αυτή η «κρυφοσχολική» εκδοχή της Παιδείας μπορεί απ' τη μια να διακονεί κάποιες εθνικές ή άλλες σκοπιμότητες, από την άλλη όμως αποτελεί μια κατάφωρη παραποίηση της ιστορίας.

Στο ερώτημα αν υπήρχαν σχολεία στο Απόκουρο η απάντηση είναι ότι δεν έχουμε ρητές και αξιόπιστες μαρτυρίες για τη λειτουργία σχολείων. Το 1665 ο Ευγένιος Γιαννούλης σε μια επιστολή του επιβεβαιώνει την έλλειψη γνώσης και την ύπαρξη αναλφαβήτων. Η μόνη είδηση για σχολείο στο Απόκουρο είναι πολύ αργά. Τον Οκτώβριο του 1831 οι κάτοικοι των χωριών Μεγαδένδρι, Πετροχώρι και Ταξιάρχης, αφού συγκεντρώθηκαν προσέφεραν ποσό 4295 γροσίων για ίδρυση κοινού σχολείου.

Τονίζει στη συνέχεια, ο Κώστας Μαρίνος, τη σημασία του διαφωτισμού για την εκδήλωση της επανάστασης, διατυπώνοντας την άποψη ότι δεν μπορεί να υπάρξει επανάσταση χωρίς διαφώτιση, χωρίς δηλαδή να προηγηθούν εκείνες οι διεργασίες που μετατρέπουν τις ιδέες σε πράξεις. Και εκείνοι που έστρωσαν το δρόμο για το '21 ήταν ο Ρήγας και ο Κοραΐς.

Ο Αλή Πασάς, ο άνθρωπος που σημάδεψε τα ελληνικά πράγματα στα χρόνια που προηγήθηκαν του Αγώνα, ήταν μια αμφιλεγόμενη προσωπικότητα, κράμα αντιθέσεων. Η αυλή του ήταν το φυτώριο στο οποίο έζησαν και εκπαιδεύτηκαν στην πολεμική τέχνη αρκετοί Έλληνες που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην επανάσταση. Με τον Αλή εμπλέκεται και το όνομα του Κοσμά του Αιτωλού. Η παράδοση μιλά για συνάντηση των δυο ανδρών. Είναι όμως αλήθεια ότι ο Αλής έδειξε μεγάλο σεβασμό στη μνήμη του Κοσμά. Τον τίμησε ως άγιο το 1813 και έκτοτε δεν έπαψε να τον τιμά με μια σειρά ενεργειών που λίγοι χριστιανοί ηγεμόνες θα μπορούσαν να καυχηθούν πως έχουν στο ενεργητικό τους. Ο Αλής, που ανήκε στη φιλελεύθερη αίρεση των «μπεκτασήδων», ήταν στην πράξη ανεξίθρησκος

και στην αυλή του υπηρετούσαν μουσουλμάνοι και χριστιανοί ισότιμα και χωρίς διακρίσεις. (σελ 39).

Η επανάσταση στη Δυτική Στερεά είναι το επόμενο ενδιαφέρον κεφάλαιο στο βιβλίο του Κώστα Μαρίνου. Στη Δυτική Ελλάδα η επανάσταση εκδηλώθηκε με καθυστέρηση δυο μηνών. Βέβαια προηγήθηκαν επαναστατικές ενέργειες περιορισμένης κλίμακας από τον κλέφτη του Ζυγού Δημ. Μακρή και τον Οδυσσέα Ανδρούτσο.

Το έναυσμα της επανάστασης έδωσε το Μεσολόγγι. Ήταν η 20^η Μαΐου 1821 και οι λιγοστοί Τούρκοι του Μεσολογγίου κατέφυγαν στο Βραχώρι.

Αρματωλός το 1821 στο Απόκουρο ήταν ο Κώστας Σιαδήμας από το Αργυρό Πηγάδι (Γκερτοβό) στο σώμα του οποίου υπηρετούσαν ως υποτακτικοί πολλοί Αποκουρίτες.

Δεν έχουμε, βέβαια, ακριβή στοιχεία για το πότε ακούστηκε το πρώτο ντουφέκι στο Απόκουρο και πως αντέδρασαν ή τι απέγιναν οι ντόπιοι Τούρκοι.

Μεγάλος αριθμός Αποκουριτών με το Σιαδήμα πήρε μέρος στην αποτυχημένη επιχείρηση κατά της Ναυπάκτου. Μπορούμε με αρκετή βεβαιότητα να πούμε πως το Απόκουρο γρήγορα και σχεδόν αναίμακτα απαλλάχτηκε από την τουρκική παρουσία. Οι σημαντικότερες μάχες της περιόδου έγιναν στη Ναύπακτο και στο Βραχώρι στην οποία συμμετείχε και ο Σιαδήμας με 200 Αποκουρίτες. Η κατάληψη του Βραχωριού ήταν για τους Αποκουρίτες η πρώτη αναμέτρηση με τον εχθρό και τους εμπύχωσε.

Στη συνέχεια έχουμε τη μάχη του Ζαπαντιού (σημερινής Μεγάλης Χώρας) που έληξε νικηφόρα και τη μάχη του Καρπενησίου, που μετά από πολιορκία ημερών, οι Τούρκοι έφυγαν για τα Γιάννενα.

Γενικά το Απόκουρο δεν έγινε πεδίο μεγάλων μαχών κατά τη διάρκεια του αγώνα, αλλά έχουμε μικροσυμπλοκές αποσπασμάτων. Τον Ιανουάριο του 1823 έχουμε τη μάχη της Δογρής που οδήγησε τους Τούρκους σε πανωλεθρία, τη μάχη της Προστοβάς για την οποία έχουμε ελάχιστα στοιχεία και τη μάχη της Αμβρακιάς.

Η μάχη όμως του Πετροχωρίου είναι η σημαντικότερη απ' τις μάχες που έγιναν στο Απόκουρο. Πρόκειται για σειρά συμπλοκών που κράτησαν από

τις 30 Ιουλίου ως τις 8 Αυγούστου 1825. Καθοριστικό ρόλο έπαιξε ο Καραϊσκάκης, ο Τζαβέλας και ο Σιαδήμας και πέτυχαν μεγάλη νίκη.

Στην επόμενη ενότητα, ο Κώστας Μαρίνος, αναφέρεται σε διάφορα θέματα σύμφυτα με τον αγώνα του 1821. Αναλύει τον όρο «καπάκια» που χρησιμοποιήθηκε για να δηλώσει τις προσωρινές εικονικές συμφωνίες ανακωχής που έκαναν οι διάφοροι καπεταναίοι της Ρούμελης, της Θεσσαλίας και της Ηπείρου με τους Τούρκους. Ήταν στην ουσία τα καπάκια ένας ελιγμός για να αποσοβηθεί προσωρινά κάποιος άμεσος κίνδυνος και συνήθως εξυπηρετούσε και τα δυο «συμβαλλόμενα» μέρη. Σε πολλές περιπτώσεις ο ελιγμός αυτός αποδείχτηκε επωφελής. Δεν έλειψαν ωστόσο και ιδιοτελείς καπεταναίοι, που έκαναν κατάχρηση αυτής της συνήθειας και οδήγησαν τις επαρχίες τους στην υποταγή για να τις νέμονται ανενόχλητοι και να διάγουν ως ηγεμονίσκοι.

Σε καμιά περίπτωση, τονίζει ο Κώστας Μαρίνος, δεν αποτελούν τα καπάκια τίτλο τιμής και εύκολα μπορούσαν να εκληφθούν ως προδοτική ενέργεια, γιατί αποδυνάμωνε τη γενικότερη προσπάθεια του έθνους από τη μια κι από την άλλη απελευθερώνονταν οι τουρκικές δυνάμεις να μεταφέρουν σε άλλες περιοχές τις δραστηριότητές τους. Παράλληλα, η πολιτική εξουσία χρησιμοποίησε κάποτε την κατηγορία της προδοσίας ως όπλο για να απαλλαγεί από καπεταναίους που δεν ήταν της αρεσκείας της. Σημαντικοί καπεταναίοι στιγματίστηκαν μ' αυτή τη μέθοδο.

Τα οικονομικά του Αγώνα, δηλαδή η μισθοτροφοδοσία των αγωνιστών είναι το τελευταίο μέρος της σημαντικής αυτής εισαγωγής και θίγονται τα ζητήματα της διατροφής, του επισιτισμού, της μισθοδοσίας των στρατιωτών και ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίστηκαν από τις πρώτες επαναστατικές κυβερνήσεις τα επείγοντα οικονομικά προβλήματα. Βέβαια, οι Έλληνες αναγκάστηκαν να συνάψουν και πολλά δάνεια με όλες τις επιπτώσεις που αυτά είχαν σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου αναφέρεται στις πηγές που αξιοποιήθηκαν για τη συγκέντρωση των ονομάτων. Είναι το Αρχείο των Αγωνιστών, το Μητρώο των Αξιωματικών, το Μητρώο Υπαξιωματικών και το Αρχείο «Αριστεία» του Γενικού Αρχείου του Κράτους.

Στο τρίτο μέρος παρατίθενται τα ονόματα των Αγωνιστών κατά χωριά καταγωγής και με αλφαβητική σειρά. Παρουσιάζονται για τον καθένα τα στοιχεία που αντλήθηκαν απ' τα αρχεία και έχουν σχέση με τη στρατιωτική του κυρίως δράση.

Το χωριό σας ο Γκερτοβός, το Αργυρό Πηγάδι, το Δημοτικό μας Διαμέρισμα, προσέφερε στον αγώνα του 1821 τους περισσότερους αγωνιστές συγκριτικά με τα υπόλοιπα. Ίσως γιατί ήταν ψηλά και βίωναν περισσότερο την ανάγκη της ελευθερίας, ρίχτηκαν στον υπέρτατο αγώνα για το πολύτιμο αγαθό.

Αξιζει να αναφέρουμε τα ονόματά τους, αφού η εκδήλωση γίνεται σ' αυτό το χωριό, ως ελάχιστο φόρο τιμής σ' αυτούς που έδωσαν τη ζωή τους για την ελευθερία. Είναι 27. Με αλφαβητική σειρά είναι:

1. Γκερτοβίτης ή Κιούπας Δημήτριος 2. Γκιορτοβίτης ή Κιούπης Ανδρέας 3. Γκιρτοβίτης Τάσιος 4. Δημόπουλος Γεώργιος 5. Δημόπουλος Κωνσταντίνος 6. Ζαφρακάς ή Ζαφρακόπουλος Σωτήριος 7. Ιωάννου ή Κούσιος Ευθύμιος 8. Κότζαλος Δημήτριος 9. Κωστάκης ή Κωστακόπουλος Αθανάσιος 10. Κωστάκης ή Κωστακόπουλος Γεώργιος 11. Κωστάκης ή Κωστακόπουλος Παναγιώτης 12. Λιανός Ιωάννης 13. Λιανός Κωνσταντίνος 14. Λιανού Βασίλω 15. Παπαδόπουλος Αθανάσιος 16. Παπαδόπουλος Κωνσταντίνος 17. Παπανικολάου Αθανάσιος 18. Παπανικολάου ή Παπαδόπουλος Βασίλειος 19. Σιαδήμας (χωρίς βαφτιστικό) εκατόνταρχος 1822 20. Σιαδήμας Κωνσταντίνος ή Κώνστας 21. Σκόνδρας Ιωάννης 22. Ταλαγάνης Βασίλειος 23. Τζαπαρής Δημήτριος 24. Τζαπαρής Θωμάς 25. Φίφης ή Φιφής ή Φιφόπουλος Χρήστος 26. Φουρτούνας Χρήστος 27. Χειμώνας Κωνσταντίνος.

Ο Κώστας Μαρίνος με το βιβλίο του έθεσε το αγκωνάρι της τοπικής μας ιστορίας, όπως λέει ο ίδιος, εγώ λέω τα θεμέλια της τοπικής μας ιστορίας. Έδειξε το δρόμο της δράσης και της ανιδιοτελούς προσφοράς. Όλοι εμείς και οι επόμενες γενιές ας συνεχίσουμε το κτίσιμο του οικοδομήματος. Το έχει ανάγκη ο τόπος μας, ο πολιτισμός μας. Για να μη χαθούμε στο χωνευτήρι της παγκοσμιοποίησης. Ένας λαός χωρίς ιστορική μνήμη είναι λαός χωρίς μέλλον.

Σας προτρέπω όλους να διαβάσετε το βιβλίο του Κώστα Μαρίνου. Διαβάζοντάς το, θα σας φανεί το παρελθόν γνωστό, το παρόν οικείο, το μέλλον φιλικό και προσιτό, η ιστορική μνήμη απαραίτητη οδηγός.

Θερμά συγχαρητήρια στο συγγραφέα, να έχει υγεία και δύναμη να συνεχίσει το δημιουργικό του έργο.

Σας ευχαριστώ όλους που με ακούσατε με προσοχή.